

Miljøgodkendelse af hønsehold

Ellelausvej 37, 8660 Skanderborg

Jf. § 12 i Husdyrgodkendelsesloven

Oktober 2021

DATABLAD

Beliggenhed	Ellelausvej 37
Ejer	Uffe Stougaard
Adresse	Ellelausvej 37, 8660 Skanderborg
Tlf. nr.	
E-mail.	us@hvolbaekgaard.dk
Matr. Nr. og Ejerlav	9a Hvolbæk By, Fruering m.fl.
CVR nr.	13844186
CHR. nr.	23780
Ejendoms nr.	7460013699
Driftsansvarlig	Uffe Stougaard
Brugstype	Konsumæg
Tilsynsmyndighed	Skanderborg Kommune
Godkendelses dato	8. oktober 2021
Næste revurdering	2029

Indhold

1.	Afgørelse	4
1.1	Godkendt produktion.....	4
1.1.1	Frist for udnyttelse	4
1.2	Offentliggørelser	5
1.3	Klagevejledning	5
1.4	Fravalgte alternativer	7
1.5	Resume af godkendelse.....	8
2.	Vilkår.....	9
2.1.1	Generelle vilkår	9
2.1.2	Vilkår om støj	9
2.1.3	Vilkår om transporter	10
2.1.4	Vilkår om håndtering af affald	10
2.1.5	Vilkår om bekæmpelse af skadedyr.....	10
2.1.6	Vilkår om håndtering af husdyrgødning og vaskevand	10
2.1.7	Vilkår om egenkontrol	10
2.1.8	Vilkår til forebyggelse af uheld	11
2.1.9	Vilkår ved ophør	11
3.	Miljøvurdering af det ansøgte projekt	12
3.1	Lovgivningsmæssig baggrund	12
3.2	Erhvervs­mæssig nødvendighed.....	12
3.3	Beliggenhed og afstandskrav	12
3.3.1	Faste afstandskrav.....	13
3.3.2	Husdyrgødning, opbevaringskapacitet	14
3.3.3	Håndtering af overfladevand.....	15
3.4	Transporter til og fra ejendommen	15
3.5	Affald, skadedyr, støv, støj, lys	16
3.6	Lugt	18
3.7	Ammoniak	19
3.7.1	Natura 2000	21
3.7.2	Bilag IV arter	21
3.7.3	Anden beskyttet natur.....	22
3.8	Landskabelige- og kulturhistoriske værdier	24
3.8.1	Landskab.....	24
3.8.2	Kulturhistorie	27
3.9	BAT.....	28
3.9.1	Ammoniak	28
3.9.2	Fodring.....	29
3.9.3	Vand- og energiforbrug.....	29
3.9.4	Management og miljøledelse	30

1. Afgørelse

1.1 Godkendt produktion

Skanderborg Kommune har den 29. september 2017 modtaget en ansøgning efter § 12 om miljøgodkendelse af et hønsehold på 42.000 stipladser til æglæggende høns på Ellelausvej 37, 8660 Skanderborg. Afgørelsen blev påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som har hjemvist afgørelsen til fornyet behandling d. 12. juni 2021.

Skanderborg kommune har genbehandlet ansøgningen, og opdateret godkendelsen med beskrivelse af fravalgte alternativer, som klagenævnet vurderede var en mangel i den oprindelige godkendelse.

Skanderborg Kommune godkender hermed en produktion med 42.000 stipladser til æglæggende høns (svarende til 40.200 årshøner), fordelt med 12.000 stipladser i det eksisterende hønsehus + udeareal og de 32.000 stipladser to i nyopførte hønsehuse med udeareal nord for det eksisterende hus. Der indrettes desuden pakkeri mellem de to nye hønsehuse.

Den oprindelige afgørelse er truffet på grundlag af ansøgning nr. 86823, herunder de beregningsmodeller, som indgik i ansøgningssystemet d. 29. september 2017 og kommunens registreringer og vurderinger. Se yderligere under afsnit 2.

Da første version af ansøgningen er modtaget før 1. august 2017 behandles ansøgningen efter reglerne for miljøgodkendelse af husdyrbrug, som var gældende indtil 1. august 2017.

Den opdaterede ansøgning, med skema nr. 110635 i tidligere husdyrgodkendelse.dk, er indsendt til kommunen d. 1. juli 2021. Godkendelsen træffes efter de regler, som var gældende da ansøgningen blev indsendt første gang.

De endelige Vand- og Natura 2000-planer, der blev vedtaget i juni 2016 på baggrund af *Miljømålsloven*¹ for planperioden frem til 2021, giver ikke anledning til ændringer i administrationsgrundlaget for afgørelser efter husdyrlovgivningen. Det aktuelle projekt er således som udgangspunkt vurderet ud fra de generelle beskyttelsesniveauer i bilag 3 i *Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen*.

Der gøres opmærksom på, at etablering af de nye anlæg ikke må igangsættes, før der er givet tilladelse til udledningen af overfladevand og givet en byggetilladelse fra Skanderborg Kommune. I øvrigt gøres opmærksom på, at tillægget ikke fritager fra krav om eventuel tilladelse, godkendelse, dispensation eller lignende efter anden lovgivning og for andre bestemmelser.

1.1.1 Frist for udnyttelse

Senest 6 år efter godkendelsen er meddelt, skal byggeriet være færdigmeldt i forhold til bygelovgivningen, og produktionen være i gang.

Hvis dele af eller hele af miljøgodkendelsen ikke udnyttes i tre år, vil den del af godkendelsen som ikke udnyttes bortfalde.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 932 af 24. september 2009 af lov om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (med senere ændringer).

1.2 Offentliggørelser

Skanderborg Kommune har d. 10. oktober 2017 offentliggjort på kommunes hjemmeside, at kommunen har modtaget ansøgning om udvidelse af dyreholdet på ejendommen efter §12 i husdyrgodkendelsesloven (gældende indtil 1. august 2017). Fristen for at anmode om at få udkast til afgørelse til kommentering, udløb 24. oktober 2017. Der kom en henvendelse om at få udkastet i høring.

Første udkast til afgørelsen blev den 27. november 2017 sendt i høring hos ansøger og konsulent.

Naboer inden for konsekvenszonen på ca. 400 m fik ved brev af 4. december 2017 udkastet tilsendt, og blev orienteret om at de havde seks uger til at indsende eventuelle kommentarer.

Inden for høringsfristen modtog kommunen ét høringssvar. I denne henvendelse med udtrykt bekymring for at en række gener vil øges; støj, støv, lugt, rotter og spredning af døde dyr.

På den baggrund har kommunen vurderet, at lugtgenafstand er beregnet i ansøgningssystemet og er overholdt. Der er i udkastet vilkår om støj, bekæmpelse af skadedyr og opbevaring af døde dyr indtil afhentning. For at imødekomme bekymringen om mange transporter med lastbil, har kommunen indsat et nyt vilkår, som regulerer transporter med lastbiler på interne veje, således lastbiler kun må køre til sydsiden af de nye bygninger. Det vil således kun være traktor med grovfoder, som vil passere forbi naboen på Storhøjvej 21. Da arealet samtidig ændres til hønsegårde, vil færdsel med traktor i forbindelse med markarbejde ophøre.

Den oprindelige afgørelse om Miljøgodkendelse af husdyrproduktionen Ellelausvej 37, 8660 Skanderborg, blev truffet den 26. januar 2018 og offentliggjort på Skanderborg Kommunes hjemmeside [www.Skanderborg.dk/bliv hørt](http://www.Skanderborg.dk/bliv_hørt) , den 29. januar 2018.

Den oprindelige afgørelse blev påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som 12. juni 2021 ophævede og hjemviste afgørelse til fornyet behandling.

Afgørelsen herefter genbehandlet og opdateret jf. begrundelsen for hjemvisningen, og sendt til kommentering hos ansøger d. 19. juli 2021.

Udkast til opdateret afgørelse har været sendt i høring hos matrikulære naboerne og naboer inden for den vejledende konsekvenszone beregnet i ansøgningen på ca. 400 m. Høringsperioden er på i seks uger, fra d. 23. august 2021, med frist til at komme med bemærkninger d. 4. oktober 2021.

I denne periode modtog kommunen én henvendelse, om at beskrivelsen af alternative løsninger fortsat er utilstrækkelig. Det er kommunens vurdering at den supplerende beskrivelse af alternativer opfylder lovens krav, se afsnit om 1.4 om Fravalgte alternativer.

Den opdaterede afgørelse om Miljøgodkendelsen af husdyrproduktion på Ellelausvej 37, 8660 Skanderborg er truffet d. xx. oktober 2021, og offentliggøres på Skanderborg Kommunes hjemmeside [www.skanderborg/aktuelle høringer](http://www.skanderborg/aktuelle_høringer) og afgørelser d. 11. oktober 2021

1.3 Klagevejledning

Der kan efter kapitel 7 i *Husdyrgodkendelsesloven* klages over kommunens afgørelse. Klagefristen udløber fire uger efter offentliggørelsen - det vil sige senest mandag d. 8. november 2021.

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Du kan klage via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af nmkn.dk. Klageportalen ligger på borger.dk og virk.dk. Du logger på borger.dk eller virk.dk, typisk med NEM-ID. Klagen sendes gennem Klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til den myndighed, der har truffet afgørelse i sagen. Myndigheden videresender herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan bestemme, at klagen har opsættende virkning. Udnyttelse af afgørelsen i klageperioden, og mens en eventuel klage behandles, sker derfor på eget ansvar.

Gebyret tilbagebetales, hvis:

- 1) Klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves
- 2) Klageren får helt eller delvist medhold i klagen
- 3) Klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi, klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis klager har indledt forhandlinger med ansøger og/eller kommunen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret – for eksempel hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

Ifølge § 90 i *Husdyrgodkendelsesloven* kan afgørelsen desuden prøves ved domstolene. Et eventuelt sagsanlæg skal anlægges inden seks måneder efter, at afgørelsen er offentliggjort.

Følgende kan klage:

Ansøger, miljøministeren, Sundhedsstyrelsen samt enhver, der må antages at have en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald. Der kan desuden klages af visse organisationer, som angivet i §§ 85-87 i *Husdyrgodkendelsesloven*.

Kopi af afgørelsen er sendt til:

Ansøger

Konsulent

Borgere som har henvendt sig i høringsfasen

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Reventlowsgade 14, 1, 1651 København V – e-mail: ae@ae.dk

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø – e-mail: dnSkanderborg-sager@dn.dk

Danmarks Sportsfiskerforbund,

- Hovedkontor – e-mail: post@sportsfiskerforbundet.dk
- Den centrale miljøafdeling, Worsaaesgade 1, 7100 Vejle – e-mail: lbt@sportsfiskerforbundet.dk
- Miljøkoordinator Leif H. Poulsen, Rosenhøj 16, 8670 Låsby - e-mail: lp@sportsfiskerforbundet.dk

Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140, 1620 København V – e-mail: natur@dof.dk

Dansk Ornitologisk Forening, lokalafdeling – e-mail: Skanderborg@dof.dk

Det Økologiske Råd, Blegdamsvej 4B, 2200 København N – e-mail: husdyr@ecocouncil.dk

Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark v./ Formand Niels Barslund, Vormstrupvej 2, 7540 Haderup – e-mail: nb@ferskvandsfiskeriforeningen.dk

Forbrugerrådet, Fiolstræde 17, 1017 København K – e-mail: fbr@fbr.dk

Sundhedsstyrelsen, Embedslægeinstitutionen Nord, Langelandvej 8, 8940 Randers SV – e-mail: senord@sst.dk

1.4 Fravalgte alternativer

I forbindelse med udarbejdelse af den oprindelige godkendelse, blev en flere alternative placeringer vurderet og fravalgt. Dette fremgik ikke tilstrækkeligt tydeligt af den oprindelig godkendelse.

Følgende placeringer blev overvejet:

Figur 1-1 Alternativ 1

Figur 1-2 Alternativ 2

Alternativ 1

Placering af det nye staldanlæg umiddelbart nord for den eksisterende hønsegård. Placeringen ville betyde minimering af nedgravning af vand og strømforsyning. Der vil dog ikke være lige adgang for hønsene til de nye hønsegårde, og dermed risiko for, at udearealerne ikke ville blive godkendt jf. Økologireglerne. Derfor blev denne placering forkastet.

Alternativ 2

Placering af det nye staldanlæg nordligst på ejendommen. Denne placering ville give kortest afstand fra hønsehus til yderste ende af hønsegården. Den ville dog også betyde, at al transport ville skulle passere naboen og stalden ville komme til at ligge højt og synligt i landskabet. Derudover er indeklimaet i staden vanskeligere at styre, når stalden ligger højt og dermed mere vindomsust. Derfor blev denne placering fravalgt.

Alternativ 3

Forlængelse ved tilbygning til den eksisterende stald, er ikke en reel mulighed for udvidelse af det økologiske hønsehold, da det ikke er muligt at etablere de nødvendige hønsegårde.

o-alternativ

Produktionen med 12.000 økologiske, æglæggende høns er ikke rentabel på længere sigt, da drift af pakkeri og afhentning af æg kræver en vis størrelse af produktionen.

En nedlæggelse af produktionen på længere sigt, vil betyde tab af arbejdspladser og potentielt tomme driftbygninger.

Alternativ staldindretning

Det har været overvejet, at indrette stalden i ét plan. Staldbygningerne skulle være større for at rumme den ønskede produktion. Dels ville bygning fylde mere i landskabet og dels er emissionerne højere fra denne staldtype og staldklimaet er vanskeligere at kontrollere. Derfor er denne staldindretning fra-valgt.

Kommunens vurdering

Det er Skanderborg Kommunes vurdering, at den ansøgte placering, så lavt i landskabet som muligt, er den bedste placering af de beskrevne alternativer, dels fordi det ligger lavt i landskabet, og dels fordi anlægget bliver indrettet, så hovedparten af transporterne til anlægget ikke kommer forbi boligen på Storhøjvej 21. Denne placering fremgår af figur 3-1.

1.5 Resume af godkendelse

Der søges om at udvide hønseholdet til i alt 42.000 stipladser til æglæggende høns, svarende til 40.200 årshøner. De nye staldbygninger placeres ca. 400 m nord for de eksisterende stalde, således hønsegårde kan ligge hele vejen omkring hønsehusene. Det opfylder kravene om lige adgang til ude-arealerne for hønsene.

I hønsegårdene plantes poppel, æble eller andre træer, som hønsene kan gå i ly af.

I den nye anlæg bygges pakkeri i midten af anlægget.

Al gødning samles køres ud via gødningsbånd tre gange ugentligt, til lukkede containere uden for staldbygningerne. Når containerne er fyldt leveres gødningen til biogas.

Alle afstandskrav er overholdt. Lugtgene-kriterierne er overholdt, og den omkringliggende natur påvirkes ikke væsentligt.

Der er foretaget en landskabelig vurdering, hvori det konkluderes, at anlægget bedst passes ind i landskabet, når det placeres i en lavning parallelt med højdedragene. Ved at holde anlægget i mørke farver syner bygningerne mindre, og kontrasten til baggrunden bliver mindre. Samlet set vurderer Skanderborg Kommune at anlægget indpasses i landskabet, uden at det påvirkes i væsentlig grad.

Produktionen vurderes at leve op til BAT, bedst anvendelig teknologi.

2. Vilkår

Denne miljøgodkendelse meddeles på nedennævnte vilkår. Konkrete bestemmelser i lovgivningen og bekendtgørelser, som generelt er gældende for alle husdyrbrug, er ikke stillet som vilkår for godkendelsen.

2.1.1 Generelle vilkår

1. Et eksemplar af nærværende godkendelse skal til enhver tid være tilgængelig på landbruget, og driftspersonalet skal være orienteret om godkendelsens indhold.
2. Landbrugets indretning og drift skal miljømæssigt være i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for godkendelsen, herunder de vilkår som er stillet for godkendelsen.
3. Godkendelsen omfatter 42.000 stipladser til æglæggende høns, fordelt i tre hønsehus; et eksisterende og to nye.
4. I alle stalde er voliere/gulv + etagesystem med gødningsbånd.
5. Opbevaring af diesel og fyringsolie i overjordiske tanke skal til enhver tid ske i en typegodkendt beholder, som står på fast og tæt bund, således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
6. De nye stalde skal fjernes inden for 1 år, efter det økologisk hønsehold ophørt
7. Siloer i tilknytning til de nye bygninger skal være af samme højde eller lavere end staldbygningerne
8. Stald og siloer skal opføres i mørke, ikke-reflekterende materialer/farver
9. Fodersiloer, containere til gødning og andre anlæg som medfører transporter med lastbil, skal placeres på sydsiden af det nye staldanlæg
10. Der skal være opnået tilladelse til håndtering af regnvand fra tage og befæstede overflader, inden byggeriet sættes i gang.

2.1.2 Vilkår om støj

11. Hønseholdets bidrag til støjniveauet målt ved nabobeboelse i det åbne land må i intet punkt overstige følgende grænseværdier:

	Tidsinterval	Grænseværdi	Midlingstid
Hverdage	Kl. 07.00-18.00	55 dB(A)	Ref.tid 8 timer
Lørdage	Kl. 07.00-14.00	55 dB(A)	Ref.tid 7 timer
Lørdage	Kl. 14.00-18.00	45 dB(A)	Ref.tid 4 timer
Søn- og helligdage	Kl.07.00-18.00	45 dB(A)	Ref.tid 8 timer
Aften	Kl. 18.00-22.00	45 dB(A)	Ref.tid 1 timer
Nat	Kl. 22.00-07.00	40 dB(A)	Ref.tid ½ timer

Støjbelastningen er det ækvivalente, korrigerede støjniveau i dB(A) målt eller beregnet i punkter 1,5 m over terræn. Referencetiden er det mest støjbelastede tidsrum i perioden. Støjens maksi-

malværdi må om natten ikke overstige 55 dB(A) ved boliger. Brugen af landbrugsredskaber i marken er undtaget fra støjgrænserne.

2.1.3 Vilkår om transporter

12. Transporter med lastbil (levering af dyr, afhentning af æg, afhentning af containere med møg) må udelukkende ske fra Storhøjvej (indkørsel ved det eksisterende hønsehus) til sydsiden af de nye bygninger.

2.1.4 Vilkår om håndtering af affald

13. Affald skal opbevares på en måde, som ikke medfører forurening af omgivelserne, herunder jord, grundvand, vandløb eller luft.
14. Der skal foreligge dokumentation for korrekt bortskaffelse af affald f.eks. i form af kvitteringer fra aftagende firmaer.
15. Døde dyr skal anmeldes til afhentning senest inden for 24 timer efter konstatering af dødsfaldet. Hvis opbevaringen sker i en container, kan det vente indtil containeren er fuld, dog skal tilmelding til afhentning ske senest 5 dage efter påfyldning af containeren er begyndt.
16. Døde dyr skal i tidsrummet indtil afhentning opbevares således, at de er afskærmet mod hunde og vilde dyr på en måde, så der ikke opstår uhygiejniske forhold.

2.1.5 Vilkår om bekæmpelse af skadedyr

17. Der skal på ejendommen foretages effektiv fluebekæmpelse i overensstemmelse med de til enhver tid nyeste retningslinier fra Danmarks Jordbrugsforskning, skadedyrlaboratoriet.
18. Opbevaring af foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr.

2.1.6 Vilkår om håndtering af husdyrgødning og vaskevand

19. I forbindelse med påfyldning af gyllevognen må der ikke spildes flydende husdyrgødning på jorden således, at der er fare for forurening af jord, grundvand, vandløb eller dræn.
20. Der skal anvendes gyllevogn med påmonteret kran, som svinger ind over tanken, eller der skal anlægges en læsseplads, hvorfra spild ledes til en opsamlingsbeholder.
21. Opbevaring af gødning fra de nye stalde sker i lukkede containere.
22. Flydende foder eller gødningsstoffer må ikke ved spild kunne afledes til dræn eller vandløb.
23. Spildevand fra vask af stalde betragtes som flydende husdyrgødning, som skal ledes til en gyllebeholder eller anden beholder, da det kan indeholde rester af foder og gødning.
24. Opbevaringsanlæggene for husdyrgødning på ejendommen skal have en opbevaringskapacitet på mindst 9 måneder.

2.1.7 Vilkår om egenkontrol

25. Det skal kunne dokumenteres at ovenstående vilkår er overholdt. Der skal føres en logbog eller produktionskontrol, hvoraf følgende skal fremgå:

Dyrehold

Levering af gødning til biogas
Håndtering af affald

26. Gennemføres Miljøledelse, som består af:
- gennemgang af bedriftens miljøforhold
 - en formuleret miljøpolitik
 - fastsat miljømål
 - udarbejdet handlingsplan
 - foretaget årlig evaluering

2.1.8 Vilkår til forebyggelse af uheld

27. Landbruget skal indrettes og drives således, at spild og andet utilsigtet udslip af forurenende stoffer forhindres og forebygges.
28. Pumpning af gylle til gyllevogn skal ske under opsyn. Pumpeanlægget til og fra gyllebeholderen skal være udformet, så pumpen ikke kan aktiveres ved et tilfælde, evt. ved brug af nøgle.
29. Der skal foreligge en beredskabsplan på ejendomme, med relevante kort og telefonnumre. Kort over relevante punkter i forbindelse med uheld, opdateres når den nye bygning er opført.
30. Ved uheld der afstedkommer risiko for forurening af miljøet, skal beredskabet straks orienteres via tlf. 112.

2.1.9 Vilkår ved ophør

31. Ved ophør af driften på ejendommen skal stalde m.v. rengøres og alle oplag af husdyrgødning, foder, affald og lignende bortskaffes miljømæssigt forsvarligt.
32. Ved ophør skal de to hønsehuse og tilhørende anlæg, som er bygget på baggrund af denne miljøgodkendelse, fjernes.

3. Miljøvurdering af det ansøgte projekt

3.1 Lovgivningsmæssig baggrund

Når et husdyrbrug af den aktuelle type ønskes etableret, udvidet eller ændret til mere end 40.000 stipladser til fjerkræ, og den oprindelige ansøgning er modtaget i kommunen før 1. august 2017, skal anlægget vurderes i henhold til § 12 i *Husdyrgodkendelsesloven*, som var gældende indtil 1. august 2017. Denne miljøgodkendelse er således udarbejdet efter *Husdyrgodkendelsesloven*, hvori EU's VVM-direktiv² og IE-direktiv³ er indarbejdet.

I miljøgodkendelsen er der redegjort for konsekvenserne af at udvide husdyrholdet på bedriften, og for påvirkningen af miljøet i bred forstand. Bedriften har ikke biaktiviteter, der i sig selv er omfattet af IE-direktivet.

3.2 Erhvervsmæssig nødvendighed

Der søges om at opføre et nyt anlæg til økologisk hønsehold på Ellelausvej 37, 8660 Skanderborg, som er noteret med landbrugspligt. Udover stalde søges om pakkeri, siloer til foder, og der opstilles containere til midlertidig opbevaring af husdyrgødning, inden levering til biogas.

Der er Skanderborg kommunes vurdering, at de ansøgte stalde er erhvervsmæssig nødvendige for ejendoms drift som landbrugsejendom med det ønskede dyrehold. De tilknyttede anlæg vurderes at have en størrelse, som er tilpasset det ønskede dyrehold.

3.3 Beliggenhed og afstandskrav

Anlægget er placeret nord for Ellelausvej 37, Hvolbæk, 8660 Skanderborg, på matr. Nr. 9e Hvolbæk By, Fruering.

Den eksisterende stald og gyllebeholder, hvor gødning fra den eksisterende produktion opbevares ligger på hjørnet ind til Storhøjvej 29. De nye stalde bygges ca. 400 m nord for den eksisterende stald. Baggrunden for den store afstand mellem bygningerne er, at pladskravene i hønsegården til økologiske høns er store. Omkring alle hønsehuse etableres hønsegårde, således kravene til økologisk hønsehold imødekommes. Det betyder, at hele arealet mellem de eksisterende og de nye bygninger bliver indhegnet til hønsegård og tilplantet med frugttræer, pil og poppel eller lignende.

Det nye anlæg bliver samlet set 160*28 m, med hønsehus i begge ender og pakkeri i midten. På hver side af bygningen er de yderste 5 m veranda, hvor hønsene går ind og ud af hønsehuset. Bygningen bliver maksimalt 8 m høj. Derudover opføres tre foder-siloer, som maksimalt bliver af samme højde som huset, og en opsamlingsstank til vaskevand fra staldene. Containere til opsamling af gødning placeres samme med siloerne på syd siden af anlægget. Se figur 3-1.

² Rådets direktiv 85/337/EØF om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet med senere ændringer (VVM: Vurdering af Virkninger på Miljøet).

³ IE-direktivet (Industrial Emissions Directive) samler syv eksisterende direktiver om industriemissioner i ét direktiv.

I alle stalde er og bliver gulv-drift+ fler-etage-system med gødningsbånd. Via gødningsbåndene vil gødningen blive tømt ud tre gange ugentligt.

Opbevaring af gødningen fra den eksisterende stald bliver opbevaret i den eksisterende gyllebeholder. Gødning fra de nye stalde opbevares i containere, således gødningen kan leveres til biogas-anlæg løbende gennem året.

Figur 3-1 Placering af ny stald med tilhørende anlæg

3.3.1 Faste afstandskrav

I Husdyrgødningsloven og husdyrgødningsbekendtgørelsen findes enslydende afstandskrav, som glæder etablering af husdyranlæg, bredt forstået (stalde, læskure, gødningsopbevaringsanlæg mv.).

Tabel 3-1 Generelle afstandskrav jf. husdyrgødningsbekendtgørelsen §§5 og 6 samt faktiske afstande fra de nye dele af anlæget

	Generelle afstandskrav til etablering af nye anlæg, m	Aktuel afstand, Eksisterende/nyt, m
Ikke-almene vandforsyningsanlæg	25	640/340
Almene vandforsyningsanlæg	50	1700/1200
Vandløb (herunder dræn) og søer	15	300/430
Offentlig vej og privat fællesvej	15	10/320
Levnedsmiddelvirksomhed	25	Over 100 fra begge
Beboelse på samme ejendom	15	90/560

Naboskel	30	6/30
Eksisterende eller ifølge kommuneplannens rammedel fremtidigt byzone- eller sommerhusområde	50	1700/1300
Område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig og erhvervsformål eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål og lign.	50	1800/1400
Nabobeboelse uden landbrugspligt	50	100/430

De nye stalde overholder alle faste afstandskrav, som fremgår af husdyrgodkendelsesloven og husdyrgødningsbekendtgørelsen er overholdt. Hovedparten af afstandene er også overholdt for det eksisterende anlæg, bort set fra afstanden til vej og naboskel. Da det eksisterende anlæg er lovligt opført og dyreholdet i den eksisterende stald ikke ændres, har det ingen betydning i denne godkendelse.

Skanderborg kommune vurderer på den baggrund, at risikoen for forurening eller væsentlige gener for omgivelserne fra anlægget begrænses til det niveau, som er opstillet i husdyrgodkendelsesloven, når de til enhver tid gældende generelle miljøregler for den pågældende type husdyrbrug samt de supplerende vilkår for miljøgodkendelsen overholdes.

3.3.2 Husdyrgødning, opbevaringskapacitet

Det ansøgte dyrehold består af 40.200 årshøner i alt. Norm produktion af gødning er 1,51 t staldgødning og 0,3 t dybstrøelse pr. 100 årshøner. Det giver i alt 607 t staldgødning og 120 t dybstrøelse i den ansøgte drift.

1 ton dybstrøelse fylder ca. 1,7 m³, mens staldgødning er omtrent 1 ton/m³. Det betyder, at der i alt skal være plads til at opbevare 607+204 m³ =811 m³ fra den nye stald.

Der er ca. 12.000 årshøner i den eksisterende stald, hvilket producerer 181,2 t staldgødning og 36 t dybstrøelse. Det svarer til 181,2+61,2=242,4 m³.

Tabel 3-2 Oversigt over opbevaringsanlæg og befæstede pladser, der anvendes fremover

Anlæg	Byggeår	m ² / m ³	Gødning fra	Seneste 10 års beholderkontrol ⁴	Overdækning
Eks. Gyllebeholdere	2014	810 m ³	Eksisterende hønhuse	Første gang i 2024	Teltdug
Container ved nye stalde		2*40 m ³	Nye hønhuse		Lukkede containere

⁴ Jævnfør Bekendtgørelse nr. 723 af 12. september 1997 om kontrol af beholdere for flydende husdyrgødning, ensilagesaft eller spildevand (med senere ændringer), skal åbne og lukkede beholdere til opbevaring af flydende husdyrgødning, ensilagesaft eller spildevand på mere end 100 m³ kontrolleres mindst hver 10. år af en autoriseret kontrollør.

Gødning fra den eksisterende produktion opbevares i gyllebeholderen. Der er således 1 års opbevaringskapacitet i den eksisterende gyllebeholder, også selv om der tilføres vand, når gødningen skal håndteres.

Ifølge *Husdyrgødningsbekendtgørelsen* vil en opbevaringskapacitet svarende til mindst ni måneders produktion normalt være tilstrækkelig til, at udbringningen og gødningsanvendelsen kan ske i overensstemmelse med de generelle miljøregler. På den baggrund vurderes den beregnede opbevaringskapacitet at være tilstrækkelig.

Da al gødningen fra de nye stalde leveres til biogas, opbevares gødningen fra de nye hønsehuse i containere, som køres til biogas-anlægget, ca. hver anden uge.

3.3.3 Håndtering af overfladevand

De nye stalde og pakkeriet får i alt en tagflade på 4.500 m². Derudover befæstes 600 m² omkring det nye staldanlæg. Som årsgennemsnit regnes med at der falder 0,4 m³ regnvand/m².

Regnvand fra taget på de nye stalde og pakkerummet, 3.300 m³/år. Det er planlagt at dette skal nedsvives. Regnvand fra taget på den eksisterende stald ledes til dræn.

I området er jorden klassificeret som sandblandet lerjord.

Da der skal håndteres store mængder regnvand, er det et vilkår for godkendelsen, at der opnås tilladelse til håndtering af regnvandet inden byggeriet opføres.

3.4 Transporter til og fra ejendommen

Tabel 3-3 Estimeret antal transporter til og fra ejendommen

Transporttype	Antal transporter, nudrift	Antal transporter, ansøgt drift	Tidsrum	Forskel i antal transporter
Husdyrgødning/biogas	15	30	Dagtimerne	+15
Foder	20	70	Dagtimerne	+50
Korn			Ved høst	
Dieselolie	3	3	Dagtimerne	0
Æg	100	100	Dagtimerne	0
Husdyr til og fra ejendom	2	4	Alle tider	2
Døde dyr	26	26	Dagtimerne	0
I alt:	164	229		67
Gens pr. døgn	0,5	0,6		

Transporter med gødning øges til det dobbelte, men fordeles over hele året, fordi der fremover leveres til biogas løbende. Der modtages ikke gødning retur.

Da der er flere høns, skal der naturligvis leveres mere foder. Der produceres ligeledes flere æg, men det afføder ikke flere transportere, idet er blot transportere flere æg med de samme transportere.

Eget korn sælges efter høst, indkøb af færdigfoder sker løbende.

Det samlede antal transportere til og fra produktionsanlægget øges med ca. 50 % i forbindelse med projektets gennemførelse.

Der er foretaget en trafiktælling på Bjergvej i Hvolbæk i 2019, her var en døgntrafik på 361 biler, heraf 28 lastbiler. Trafikken i forbindelse med produktionen på Ellelausvej 37 udgør en begrænset del af den samlede trafik i Hvolbæk.

Både opbevaring af foder, udlevering af æg, containere med møg til biogas håndteres fra sydsiden af de nye bygninger. Transportere med lastbiler vil derfor kun have ærinder på syd-siden af de nye bygninger. Grovfoder køres til nordsiden af stalden med traktor. Dermed begrænses trafik og de gener det kan afføde ved naboen på Storhøjvej 21.

For at sikre, at transportere med lastbil, forbliver på sydsiden af bygningerne stilles dette om vilkår.

Tidligere blev marken dyrket, hvorved der var færdsel med traktor på marken flere gange i løbet af året. Denne færdsel vil ophøre, da hele marken omlægges til hønsegård.

Skanderborg Kommune vurderer på baggrund af det oplyste, at transporterne til og fra husdyrbrugets produktionsanlæg ikke vil være til væsentlig gene for nabobeboelser og omgivelserne i øvrigt, når de til enhver tid gældende generelle regler og de supplerende vilkår for miljøgodkendelsen overholdes.

Færdsel på offentlig vej er omfattet af færdselsloven, hvor politiet er myndighed, og kan derfor ikke reguleres i denne miljøgodkendelse.

3.5 Affald, skadedyr, støv, støj, lys

Affald

Forøgelsen af dyreholdet vil medføre en større mængde døde dyr på ejendommen. Døde dyr afhentes af DAKA ca. hver anden uge.

Opbevaring indtil afhentning sker i plastspande, 200 l ved hver stald.

Opbevaring og bortskaffelse af affald skal følge det gældende regulativ for Skanderborg Kommune. Det kan til enhver tid ses på www.renosyd.dk.

Der er i regulativet bl.a. krav til opbevaring af farligt affald som f.eks. spildolie: Affaldet skal opbevares i godkendt emballage på en plads med tæt bund, der kan opsamle indholdet fra den største beholder, og pladsen skal være overdækket.

Skanderborg Kommune vurderer, at opbevaring og bortskaffelse af døde dyr og andet affald sker på en miljømæssig forsvarlig måde, når de til enhver tid gældende generelle regler overholdes.

Skadedyr

Fluer i stor mængde kan give anledning til gener hos naboer, selvom disse ligger langt væk. I hønsehold er dette dog sjældent et problem, idet hønsene naturligt spiser fluer og fluelarver.

Fast gødning, dybstrøelse og kompost skal altid overdækkes, dels for at begrænse ammoniakfordampningen, men også for at begrænse opformering af fluer.

I forhold til rotter er der en aftale med en autoriseret skadedyrebekæmpelses firma.

I takt med, at dyreholdet forøges, vil der være risiko for en større mængde skadedyr på ejendommen.

Da det drejer sig om lukkede stalde, samt foderet opbevares i lukkede fodersiloer, vurderer Skanderborg kommune, at der efter projektets gennemførelse ikke vil ske en væsentlig opformering af fluer og andre skadedyr på husdyrbruget.

Støv

Der kan forekomme støv fra staldventilationen, fra brug af foderblandere og ved kørsel på intern grusvej.

Foderblandingen foregår i et lukket rum, og da hønsehusene er forholdsvis åbne er det kun nødvendigt med aktiv ventilation i dagtimerne i sommerhalvåret, hvis det bliver varmt.

Der anlægges en ny grusvej ind til nyt staldanlæg, samtidig benyttes eksisterende grusvej fortsat, fra den eksisterende stald til de nye stalde. Fra denne vej er der forholdsvis langt til nærmeste naboer. Transporter i forbindelse med levering af foder og afhentning af gødning holdes på sydsiden af det nye anlæg. Dermed vurderer Skanderborg Kommune, at risikoen for støvgener ved nærmeste nabo er lille.

Støj

Støjkilderne vil hovedsageligt være ventilationsanlæggene og foder-indblæsning, foderanlæg og kompresser til kølerum.

Transporter til og fra ejendommen kan også give periodevis støj. Hovedparten af trafikken holdes på sydsiden af stalden, hvorved der holdes afstand til nærmeste nabo, som ligger ca. 220 m nordvest for den nye stald.

Foderindblæsning tager ca. 45 minutter pr. gang, ca. 70 gange om året, jævnt fordelt over hele året.

Ventilationen vil primært være i drift i dagtimerne i sommerhalvåret, når temperaturen er højest.

For at begrænse støjen er der monteret en cyclon i/på fodersiloen. (En cyclon er en beholder som monteres oven på siloen til at tage farten af fodret inden der falder ned i siloen) og ventilationen styres af en termostat, således der kun ventileres, når der er et faktisk behov i forhold til hønsenes trivsel.

Figur 3-2 Billedet viser tre forskellige udendørs silo, med cyclon for begrænsning af støvgener ved aflæsningen.

Det vurderes, at hønseholdet skal overholde støjgrænserne for ”Type 3. Blandet bolig og erhverv” i støjvejledningen nr. 5 / 1984. Disse støjgrænser er anbefalet af Miljøstyrelsen for landbrugsvirksomheder i det åbne land.

Der er opstillet et vilkår i forbindelse med støj, som kan komme i anvendelse, hvis der kommer klager over støj fra ejendommen.

Lys

Der er ikke lys i staldene om natten. Der er opsat lys ved porte og døre, som tændes via en bevægelses-sensor

I hønsegårdene vil blive plantet frugtræer og energi- pil/poppel, som samtidig vil skygge for udendørs belysningen ved staldene.

Skanderborg Kommune vurderer på denne baggrund, at belysning i forbindelse med produktionen, ikke vil være til gene for naboer.

3.6 Lugt

Den primære kilde til lugt fra husdyrbrugets anlæg er fra ventilation af staldene. Afhængigt af vejrforholdene kan der forekomme lugtgener fra staldene. Der kan desuden forekomme lugtgener, der bringes husdyrgødning ud om foråret og i sensommeren.

Faktaboks

I *Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen* (bilag 3), er der fastsat en række lugtgenekriterier i forhold til de tre områdetyper: byzone, samlet bebyggelse og enkeltbolig på henholdsvis 5, 7 og 15 OU_E^5 pr. m^3 luft. Lugtgenekriterierne kan betragtes som den maksimale, miljømæssigt acceptable lugtgenebelastning fra en given kilde ved den pågældende områdetype. Ved lugtgeneafstand forstås den beregnede mindste afstand fra staldanlægget til det pågældende område, hvor de i lovgivningen fastsatte lugtgenekriterier med hensyn til de tre forskellige områdetyper netop er opfyldt. Lugtgenekriterierne er overholdt, hvis de fastsatte lugtgenegrænser på henholdsvis 5, 7 og 15 OU_E pr. m^3 luft ikke overskrides i mere end en procent af tiden – svarende til ca. syv timer i alt om måneden.

Lugtgeneafstandene forøges efter nærmere regler, hvis der inden for 300 meter fra den del af byzone og den pågældende beboelse i samlet bebyggelse, der ligger nærmest det pågældende staldanlæg, er andre husdyrbrug med mere end 75 dyreenheder. Tilsvarende forøges lugtgeneafstanden, hvis der er andre sådanne husdyrbrug inden for 100 meter fra enkeltbolig uden landbrugspligt. Dette sker for at indregne effekten (den kumulative effekt) af den mulige lugtpåvirkning som andre husdyrbrug i området måtte give anledning til.

Lugtgeneafstandene formindskes efter nærmere regler, hvis staldanlægget ligger nord for den pågældende områdetype. Dette begrundes med, at den hyppigste vindretning i Danmark er vestlig og sydvestlig, og at nordenvind typisk forekommer i vinterhalvåret, hvor de relativt lave temperaturer, som regel medvirker til at dæmpe lugtafgivelsen.

⁵ OU_E = Lugt-enheder (Odour Units) bestemt efter den europæiske standard for lugtanalyse, hvor 1 OU_E er grænsen for, hvornår den pågældende lugt kan erkendes.

Tabel 3-4 Beregnede lugtgene afstande i husdyrgodkendelse.dk

Områdetype	Lugtgeneafstand, ansøgt drift, m	Lugtgeneafstand, korrigeret*	Faktisk afstand fra staldanlægget, m
Byzone, 5 OU (Virring)	309	309	1.455
Samlet bebyggelse, 7 OU (Hvolbæk)	93	93	134
Enkeltbolig ⁶ , 15 OU	Ikke beregnet	Ikke beregnet	Ca. 400 m fra de nye stalde til Storhøjvej 15 (uden landbrugspligt) Ca. 200 m fra nye stalde til Storhøjvej 21 (med landbrugspligt) Ca. 93 m fra den eksisterende stald (Ellelausvej 35)

Afstanden fra staldene til byzone og samlet bebyggelse er længere end den beregnede lugtgeneafstand, hvilket betyder, at lugtgenerne i byzone og samlet bebyggelse fra produktionen ikke vurderes at være væsentlig.

I ansøgningen er ikke beregnet en geneafstand til nærmeste nabo, uden landbrugspligt. Den faktiske afstand til nærmeste nabo er længere end den beregnede genegrænse til samlet bebyggelse. Da genekriteriet til nærmeste nabo i det åbne land er mindre end til samlet bebyggelse, vil lugtgenekriteriet også være opfyldt i forhold til nærmeste nabo.

Samlet set vurderer Skanderborg Kommune, at lugtgene-kriterierne i lovgivningen er overholdt.

3.7 Ammoniak

Ammoniak fordampes fra husdyrgødningen. Beregningen foretages på baggrund af antallet af dyr i stalden, stald-systemet og gødningsopbevaringen.

I dette tilfælde er det oplyst, at gødningen vil blive muget ud via gødningsbånd tre gange om ugen. Da gødningen dermed ligger kortere tid i stalden end ved et standard-staldsystem, vil ammoniakfordampningen blive mindsket. Opbevaringen af gødningen vil derefter være overdækket, hvorved ammoniakfordampningen ligeledes begrænses.

Tabel 3-5 Beregnet ammoniak emission fra de ansøgte staldanlæg

Ammoniakemission	Kg kvælstof (N) pr. år
Nudrift	1.486
Ansøgt drift	3.970
Mer-emission, som følge af udvidelsen:	2.484

⁶ Beboelsesbygninger på ejendomme med landbrugspligt efter *Landbrugslovens* regler samt beboelsesbygninger, der ejes af driftsherren, indgår ikke.

Faktaboks

Hovedparten af ammoniakdepositionen (kvælstofnedfald) fra et husdyrbrug vil - afhængigt af flere forhold - på et tidspunkt blive afsat i landskabet i større eller mindre afstand fra kilden. Størstedelen af den ammoniakdeposition, som direkte kan henføres til et husdyrbrug, vil formentlig ske i terrænet inden for ca. 1 kilometers afstand fra produktionsanlægget. Ammoniakdeposition er som regel til ugunst for opretholdelse af de naturtyper, der kun har brug for en begrænset næringsstofmængde for at kunne trives. Kommunen er forpligtiget til, at vurdere ammoniakdepositionen i forhold til omkringliggende natur.

I henhold til § 7 i *Husdyrgodkendelsesloven* er etablering, udvidelse og ændring af anlæg på husdyrbrug, ikke tilladt, hvis stald eller gødningsopbevaringsanlæg ligger i en afstand på mindre end ti meter til, eller helt eller delvis inden for, nærmere bestemte ammoniakfølsomme naturtyper beliggende **inden for** internationale naturbeskyttelsesområder (Natura 2000-områder) eller nærmere bestemte ammoniakfølsomme naturtyper beliggende **uden for** internationale beskyttelsesområder.

Jævnfør *Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens* §§ 25-28, inddeles naturtyperne, omfattet af *Husdyrgodkendelseslovens* § 7, i tre kategorier:

Kategori 1-natur. Naturområder beliggende **inden for** internationale naturbeskyttelsesområder, som indgår i udpegningsgrundlaget for området og er kortlagt af Naturstyrelsen.

Kategori 2-natur. Naturområder beliggende **uden for** internationale naturbeskyttelsesområder. Det drejer sig om naturtyperne: højmoser, lobeliesøer, heder større end ti ha, som er omfattet af *Naturbeskyttelseslovens*⁷ § 3, og overdrev større end 2,5 ha, som er omfattet af *Naturbeskyttelseslovens* § 3.

Kategori 3-natur. Ammoniakfølsomme naturtyper, som ikke er omfattet af kategori 1- og 2-natur: heder, moser og overdrev, som er beskyttet efter *Naturbeskyttelseslovens* § 3, og ammoniakfølsomme skove, der er beliggende **uden for** de internationale naturbeskyttelsesområder.

Der er fastsat forskellige beskyttelseskrav i forhold til de forskellige naturtyper. Den tilladte maksimale **total**deposition fra et husdyrbrug til kategori 1-natur er afhængig af antallet af husdyrbrug i nærheden (Antallet af andre husdyrbrug i området er defineret efter nærmere regler om vurdering af kumulativitet). Hvis der ikke er andre husdyrbrug, må der fra husdyrbruget, der søger om en miljøgodkendelse, være en **total**deposition på 0,7 kg N pr. ha pr. år. Er der ét husdyrbrug ud over husdyrbruget, der søger, falder den tilladte **total**deposition til 0,4 kg N pr. ha pr. år, og endelig, hvis der er mere end ét husdyrbrug ud over husdyrbruget der søger, må **total**depositionen fra husdyrbruget, der søger om en miljøgodkendelse, maksimalt være 0,2 kg N pr. ha pr. år.

Den maksimale tilladte **total**deposition til kategori 2-natur er 1,0 kg N pr. ha pr. år, mens den maksimale tilladte **mer**deposition til kategori 3-natur som udgangspunkt er 1,0 kg N pr. ha pr. år.

Kommunen kan i konkrete tilfælde tillade en merdeposition til kategori 3-natur, der er større end 1,0 kg N pr. ha pr. år, men kan ikke stille krav om mindre merdeposition end 1,0 kg N pr. ha pr. år. Kommunen skal efter nærmere kriterier foretage en konkret vurdering af, om der er tale om særlige regio-

⁷ Lovbekendtgørelse nr. 951 af 3. juli 2013 af lov om naturbeskyttelse (med senere ændringer).

nale eller lokale naturinteresser og af, om der skal stilles krav til den maksimale kvælstofmerdeposition.

3.7.1 Natura 2000

Faktaboks

EU har udpeget naturområder, som er særligt værdifulde, set i et europæisk perspektiv. Områderne kaldes Natura 2000-områder og er en fælles betegnelse for habitat- og fuglebeskyttelsesområderne. Natura 2000-områderne er udpeget for at beskytte levesteder og rasteområder for fugle og for at beskytte naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede, sårbare eller sjældne i EU.

Såfremt marker er helt eller delvist beliggende inden for habitatafgrænsningerne skal ændringer i dyrknings- og gødningsintensiteten anmeldes til den kommune, hvori marken er beliggende.

Nærmeste kategori 1-natur er "Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenåen". Det nærmeste punkt er øst-enden af Mossø som ligger knap 10 km vest for anlægget.

Det skrappeste afskæringskriterie for totaldeposition er 0,2 kg N/ha/år, hvilket gælder for husdyrbrug, hvor der er mere end et andet husdyrbrug, som påvirker samme naturområder. Når der ikke er andre husdyrbrug i nærheden, er afskæringskriteriet en total deposition på 0,7 kg N/ha/år. Depositionen som følge af den ansøgte produktion er beregnet til 0,0 kg N/ha/år, og overholder dermed afskæringskriteriet.

Da det nærmeste Natura2000 område ikke påvirkes af emissioner direkte af det ansøgte anlæg, vurderer Skanderborg Kommune, at ingen Natura2000 områder vil blive påvirket af projektet. En nærmere beskrivelse af området er derfor undladt.

3.7.2 Bilag IV arter

Faktaboks

Af EF-habitatdirektivets⁸ bilag IV fremgår en række dyre- og plantearter, som er strengt beskyttede, uanset om de forekommer inden for et af de udpegede Natura 2000-områder/habitat-områder eller udenfor. På den baggrund må der eksempelvis ikke gives tilladelse til aktiviteter, der kan beskadige eller ødelægge de pågældende dyrearters yngle- og rasteområder.

Den eneste bilag IV art, der findes i området, og som er relevant i forbindelse med at de ansøgte stalde, er stor vandsalamander. Stor vandsalamander har kendte, men spredte forekomster i området. Stor vandsalamander yngler i rene vandhuller, og kan bruge alle vandhuller som rastesteder. Den overvint-
rer på land.

Ammoniakdepositionen fra produktionen til vandhuller i nærheden vurderes at være ubetydelig i forhold til den næringsstofftilførsel, der sker med vand fra omkringliggende marker. Stor vandsalamanders levesteder vurderes dermed ikke at blive påvirket af projektet.

⁸ EF-habitatdirektivet fra 1992 (*Rådets direktiv 92/43/EØF om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter* (med senere ændringer)).

Arter af flagermus kan også forekomme, men er ikke relevante i forbindelse med nærværende udvidelse, da der ikke vil være indgreb i potentielle yngle- og rasteområder for flagermus.

Da staldene bliver etableret på landbrugsjord, vurderes det ansøgte projekt ikke at påvirke nogen bilag IV arter negativt.

3.7.3 Anden beskyttet natur

Faktaboks

I Kommuneplan'16 for Skanderborg Kommune, er der fastsat mål for naturen i kommunen. Planlægningen af det åbne land, er en afvejning mellem benyttelse og beskyttelse. Kommunen skal derfor fastsætte niveauet for naturbeskyttelsen. Den skal som minimum være i overensstemmelse med EU's naturbeskyttelsesdirektiver, internationale naturbeskyttelseskonventioner og den nationale lovgivning.

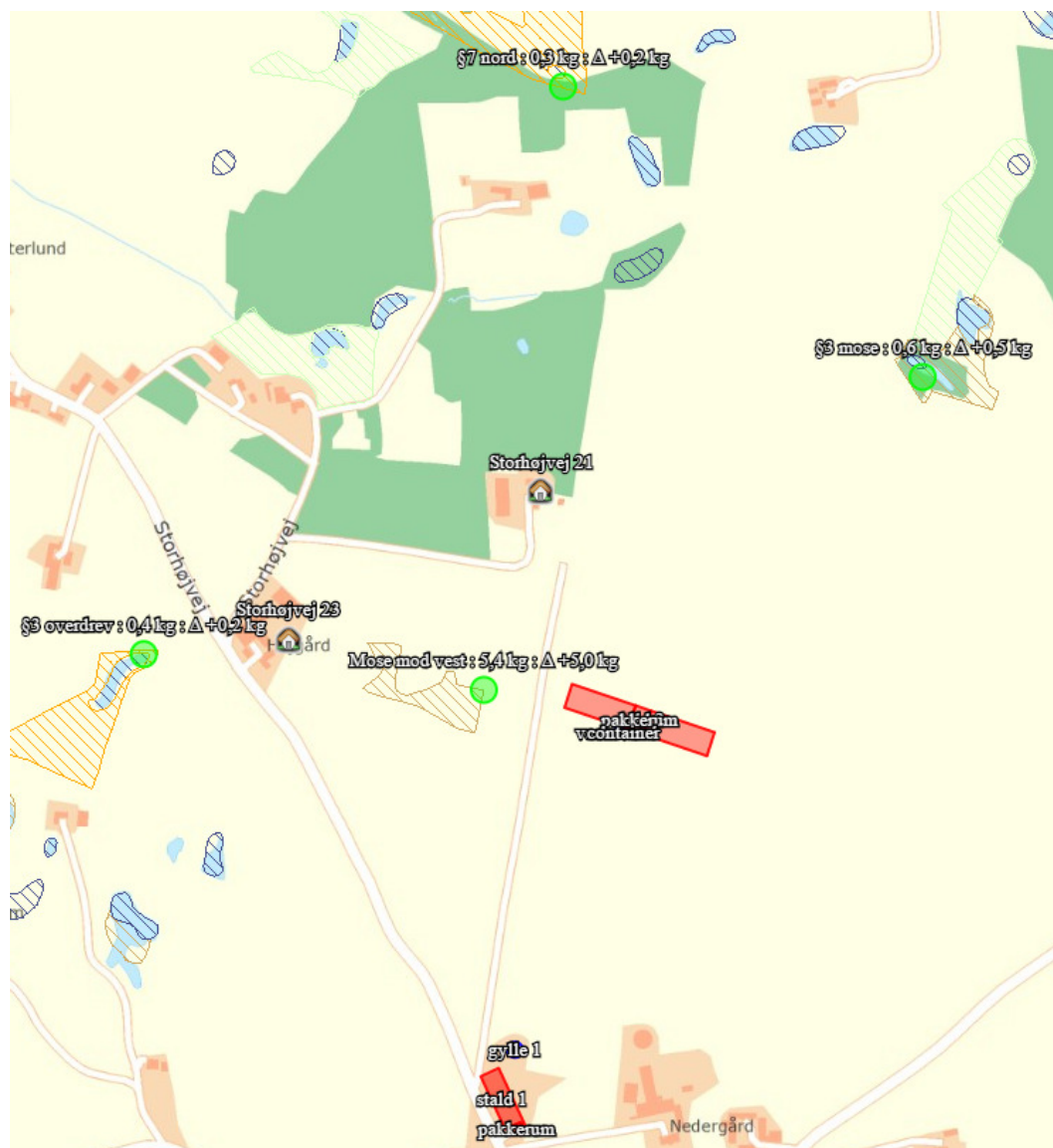
De vigtigste naturområder er § 3-områder, der er målsat i A, B og C, jævnfør kommunens naturkvalitetsplanlægning samt kommunens Natura 2000-områder.

De vigtigste naturområder er typisk naturområder, som rummer sjældne arter, sjældne naturtyper eller naturtyper, som udgør et vigtigt element som kildeområde for dyr og planter i kommunens netværk af spredningsveje for dyr og planter.

Tabel 3-6 Beregnet deposition på nærliggende beskyttet natur

	Mer-deposition fra sidste udvidelse til ansøgt, kg N/ha/år	Total-deposition, kg N/ha/år
Overdrev nord for anlægget, kat. 2	0,3	0,4
Overdrev vest for anlægget, § 3	0,3	0,4
Mose, nordøst for anlægget	0,6	0,7
Mose, vest for det nye anlæg	5,0	5,4

Sidste udvidelse er foretaget i 2013, hvor der blev etableret etage-system i den eksisterende stald. Da total deposition til alle naturområder ved den ansøgte drift er under 1 kg N/ha/år, har Skanderborg Kommune vurderet, at det er unødvendigt at foretage beregninger af depositionen for sidste udvidelse.

Figur 3-3 Natur beskyttet efter § 3, hvor der er beregnet deposition.

Til begge overdrev, der er beregnet deposition til, er påvirkningen med mindre end 1 kg N/ha/år. Dermed vil påvirkningen områderne ikke kunne betegnes som væsentlig, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 3.

Mer-depositionen til mosen nordøst for det nye staldanlæg er beregnet til at være under 1 kg. Denne mose er derfor ikke beskrevet nærmere.

Omtrent 100 m vest for det nye staldanlæg ligger en mose, som er omgivet af dyrket mark. Mosen blev besigtiget i maj 2013. Ved besigtigelsen blev registreret plantearter som gråpil, lyse-siv, vand-pileurt, sværtevæld, lav ranunkel, kryb-hvene, blære-star, stiv star, smalbladet dunhammer og storblomstret vandranunkel. Naturtypen er betegnet som "Fugtigt krat".

På baggrund af naturtypen eller vegetationen i området vurderer Skanderborg Kommune, at mosen har en tålegrænse på omkring 20-25 kg N/ha/år.

Baggrundsbelastningen i området var ca. 14,5-15 kg N/ha/år. De nyeste opgørelse af baggrunds deposition er 10,5 kg N/ha/år (National kvælstof-total afsætning, fra DAI). Mer-depositionen til mosen er beregnet til 5,0 kg N/ha/år og total depositionen til 5,4 kg N/ha/år vil den samlede deposition være under tålegrænsen.

Da mosen ikke vurderes som ammoniakfølsom, og total-depositionen er under tålegrænsen, vurderer Skanderborg Kommune, ikke at der er grundlag for at stille krav til at begrænse ammoniakfordampningen fra ejendommen.

3.8 Landskabelige- og kulturhistoriske værdier

3.8.1 Landskab

Husdyrbrugets beliggenhed skal vurderes i forhold til forskellige udpegninger og beskyttelseshensyn i kommuneplanen og fredninger m.v. Det vil sige relevante bygge- og beskyttelseslinjer, fredede fortidsminder, beskyttede sten- og jorddiger, fredede områder samt landskabelige og kulturhistoriske værdier.

Bevaringsværdige landskaber

Landskaberne i Skanderborg Kommune er meget varierende med forskellige landskabelige værdier. Fra det kuperede dallandskab øst for den jyske højderyg til det flade slettelandskab med hede og plantager vest for højderyggen. De bevaringsværdige landskaber i kommunen er udpeget i kommuneplanen ud fra forskellige grundlag, hvorfor de forskellige tiltag, for at beskytte dem, ikke er ens.

I Kommuneplan'16 for Skanderborg Kommune er der udpeget bevaringsværdige landskaber, hvor der er tale om både "værdifulde landskaber" og "uforstyrrede landskaber", som i nogle områder er sammenfaldende.

I kommuneplanen er der foretaget en afvejning af landskabsinteresserne i hele kommunen. Det betyder, at det er de vigtigste landskabelige bevaringsværdier i kommunen, der skal bevares og beskyttes. Det vil sige de landskaber, der i kraft af dramatik, mangfoldighed eller monoton besidder en særlig fortællerværdi, æstetisk værdi eller rekreativ værdi.

De "*værdifulde landskaber*" er landskaber, som rummer en stor fortællerværdi, f.eks. ådalene i de store åsystemer med deres søer og dalstrøg, bakkeøerne på smeltevandssletterne samt hederne og plantagerne. I de værdifulde landskaber kan man ofte aflæse hvordan landskabet et skabt, f.eks. er Søhøjlandet mod øst stærkt præget af den sidste istid, isens bevægelser og isens afsmeltning.

De "*uforstyrrede landskaber*" er landskaber, som generelt er almindelige, sammenhængende landskabsområder i det åbne land og er præget af landbrug og skovbrug, mindre landsbyer, bebyggelser og småveje m.m., spredt i landskabet. At landskabet er uforstyrret betyder, at landskabet som udgangspunkt, ikke er visuelt og støjmessigt påvirket af større tekniske anlæg som f.eks. større el-ledningsnet, veje, store produktionsanlæg, vindmøller, master, større virksomheder og større by- og sommerhusområder.

Geologiske værdier

I Kommuneplan'16 for Skanderborg Kommune er der også udpeget "*geologiske bevaringsværdier*".

Geologiske værdier omfatter lag i jorden eller sammenhængende landskabsformer, også kaldet profiler. De har betydning for forskning, undervisning og fortællingen om landskabets tilblivelse. Det er derfor vigtigt, at der er adgang til de geologiske værdier, og at de ikke bliver sløret af beplantning, byggeri og andre former for anlæg.

De fleste geologiske værdier indeholder betydelige fortællinger om en egn's natur og kultur. Skanderborg Kommune rummer fortællingen om isens betydning for landskabets dannelse. "Det midtjyske Søhøjland" mellem seneste istids hovedopholdslinje og den Østjyske Israndslinje.

De nye hønsehuse er planlagt inden for et område som i Kommuneplanen 2016 og udkast til kommuneplan 2021 er udpeget som særligt bevaringsværdigt landskab. Der er derfor i Kommuneplanen fastlagt, at:

Landskabets karaktergivende træk må ikke ændres, hvis det forringer de eksisterende forhold (se retningslinjer i afsnittet om landskabskarakter), eller reducerer muligheden for at styrke landskabets karakter og visuelle oplevelsesmuligheder. I områder af særlig landskabelig interesse kan der kun i ganske særlige tilfælde ske inddragelse af areal til ikke-landbrugsmæssigt byggeri, byudvikling, større veje, større tekniske anlæg og klimatilpasningsløsninger. Hvor anlæg og byggeri af særlige årsager tillades, skal de placeres og udformes under særlig hensyn til landskabets karakter og visuelle oplevelsesmuligheder. Ved gennemførelse af byggeri og anlæg, der er erhvervsmæssigt nødvendigt for driften af landbrug og skovbrug, skal bygninger og anlæg placeres og udformes med særlig hensyntagen til opretholdelse af landskabets karakter og visuelle oplevelsesmuligheder.

Det er særligt karakteristisk for områdets gårde, at de fleste ligger i landsbyerne Fruering og Hvolbæk samt gårdsamlingen Svinsager. De få gårde, der ligger spredt i landskabet, er placeret lavt i terrænet og fremstår generelt større end områdets øvrige gårde.

Staldene og pakkeriet er planlagt i den lavning i landskabet, således bygninger kun bliver synlige fra få steder i området. Derudover er højden på foder-siloerne begrænset til omtrent samme højde om bygningerne, for dermed så vidt muligt give et samlet indtryk af anlægget. Tagfladerne holdes i mørke farver, som ligeledes bidrager til, at anlægget tilpasses landskabet.

Det ansøgte anlæg vil blive placeret lavt i terrænet, hvilket vil være i overensstemmelse med de øvrige store gårde i det åbne land. Det bevirker, at anlægget virker mindre dominerende i det samlede landskabsbillede. Stalden bliver placeret øst/vest vendt, omtrent langs højdekurverne. Dette vurderer Skanderborg Kommune syner mindst markant i landskabet. Derudover vil den ønskede placering kun kræve en begrænset terrænregulering.

Når anlægget holdes i mørke farver, nedtones bygningernes størrelse visuelt. Da anlægget ligger lavt vil baggrunden for anlægget være mørk, hvilket bygninger i mørke farver falde bedre i med end lyse farver. På den baggrund har Skanderborg Kommune stillet vilkår om at alle bygninger holdes i mørke farver.

Figur 3-4 Visualisering set fra Storhøjvej

Figur 3-5 Visualisering set fra Hvolbækvej

De nye hønsehuse placeres uden tilknytning til de eksisterende bygninger, fordi det er nødvendigt for en økologisk drift med store hønsegårde hele vejen rundt om hønsehusene. For at sikre, at bygningerne fjernes, når de ikke længere skal bruges til økologisk hønsehold, og behovet for de store udenomsarealer bortfalder, stiller Skanderborg Kommune vilkår om, at bygningerne skal fjernes, når de ikke længere skal anvendes til økologisk hønsehold.

Samlet set vurderer Skanderborg kommune, at når byggeriet tilpasse landskabet, som vist i visualiseringerne, placeres i øst/vest retning i en lavning, det holdes i mørke farver, og siloerne holdes i samme højde eller lavere end staldbygningerne, vil de landskabelige interesser være tilgodeset. Disse forhold stilles som vilkår for godkendelsen.

3.8.2 Kulturhistorie

Faktaboks

Landskabet i Skanderborg Kommune er præget af menneskets virke igennem årtusinder. Overalt finder vi historiske spor, der fortæller om samfundsudviklingen og om, hvordan mennesket har påvirket omgivelserne. Mange af de historiske spor er kulturhistoriske værdier, der har så stor værdi for formidlingen af og betydningen for vores kulturforståelse, at de er værd at bevare og derfor fortjener en særlig beskyttelse.

De kulturhistoriske værdier kan både omfatte enkeltstående elementer og hele kulturmiljøer, som f.eks. kirker, kirkegårde og deres omgivelser, fortidsminder som gravhøje og arkæologiske fund, fredede og bevaringsværdige bygninger og anlæg, sten- og jorddiger, alléer og levende hegn samt kulturmiljøer, der afspejler en bestemt tidsepoke eller en landsbytype.

Udpegningen betyder ikke, at der ikke kan ske udvikling inden for eller umiddelbart uden for de udpegede værdier. Det skal dog sikres, at udviklingen sker med viden om, og under hensyntagen til de kulturhistoriske værdier så det undgås, at de kulturhistoriske elementer og spor går tabt og bliver forringet.

Kommuneplanens udpegnings fremhæver de særligt værdifulde kulturhistoriske træk i kommunen. Der er i Skanderborg Kommune udpeget "bevaringsværdigt kulturmiljø".

Jævnfør Kommuneplan'16 for Skanderborg Kommune skal inddragelse af areal til formål, der kan forringe de bærende kulturhistoriske værdier, så vidt muligt undgås inden for de områder, der er udpeget som værende kulturhistoriske værdier. Nye anlæg og bebyggelse skal her tilstræbes udformet og placeret således, at der ikke sker en forringelse af oplevelsen eller kvaliteten af de bærende kulturhistoriske værdier. I landskabet i øvrigt, herunder de øvrige udpegede kulturmiljøer, bør der inden igangsættelse af byggeri, anlægsarbejder og andre ændringer foretages en konkret vurdering af, om indgrebet er i strid med hensynet til de kulturhistoriske interesser.

Der er ikke registreret fortidsminder og/eller diger på det areal, som ønskes bebygget i forbindelse med projektets gennemførelse, og det pågældende areal ligger mere end 100 meter fra registrerede fortidsminder.

Der findes flere beskyttede sten- og jorddiger i nærheden, som er beskyttet efter § 29 a i Museumsloven, men de ligger uden for det område, der bliver bebygget. Der må ikke foretages ændring af tilstanden af disse diger, medmindre kommunen har meddelt dispensation hertil.

Skanderborg Kommune vurderer på denne baggrund at byggeriet ikke vil påvirke de kulturhistoriske interesser.

3.9 BAT

Faktaboks

Et husdyrbrug bør til stadighed søge at begrænse forureningen ved at indføre og gøre brug af den bedste tilgængelige teknik til at nedbringe eventuelle miljøpåvirkninger og gener fra stalde, husdyrgødningsopbevaringsanlæg m.m. Teknologier til begrænsning af ammoniakemission og lugtpåvirkning m.v. samt til bedre udnyttelse af næringsstofferne i husdyrgødningen er i stadig udvikling.

For de virksomhedstyper, der er omfattet af den europæiske godkendelsesordning om integreret forebyggelse og bekæmpelse af forurening (IE-direktivet), udsender EU-kommissionen såkaldte BREF-dokumenter⁹ ("BAT reference documents"), som fastlægger, hvad der må betragtes som den bedste tilgængelige teknik inden for de industrielle brancher, som IE-direktivet omfatter.

Miljøstyrelsen har udarbejdet Teknologiblade¹⁰, hvori dokumenteret teknik er beskrevet, og hvori der er redegjort for, hvor store reduktioner der kan forventes opnået ved brug af den pågældende teknik, samt hvor store merudgifterne eventuelt vil være.

Miljøstyrelsen har derudover for hovedparten af de gængse husdyrproduktionsgrene formuleret vejledende BAT-standardvilkår, der beskriver en emissionsgrænseværdi for eksempelvis ammoniak eller fosfor som udtryk for en given husdyrproduktions opnåelige BAT-niveau. BAT-niveauet kan opnås ved brug af de dokumenterede teknikker, som er beskrevet i de nævnte Teknologiblade.

Oplysningskravet vedrørende BAT i forbindelse med ansøgninger om miljøgodkendelse af husdyrbrug er forskelligt afhængigt af brugsstørrelse. For husdyrbrug, der – som i den aktuelle sag – er omfattet af § 12 i *Husdyrgodkendelsesloven (indtil 1/8 2017)*, skal redegørelsen som minimum indeholde punkterne management (godt landmandskab), og anvendelse af BAT inden for områderne foder, staldindretning, vand- og energiforbrug, opbevaring og behandling af husdyrgødning og udbringning. Redegørelsen skal for svine- og fjerkræbrug omhandle de teknologier, der er beskrevet i EU-kommissionens BREF-dokument om intensivt hold af svin og fjerkræ.

3.9.1 Ammoniak

Med hensyn til BAT og staldsystemer er der flere forskellige definitioner på, hvad BAT er. Dels er der EU-kommissionens referencedokument for bedste tilgængelige teknikker, der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF), og dels er der Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier og Teknologiblade.

I ansøgningssystemet er beregnet, at med det valgte dyrehold, må ammoniakemissionen maksimalt være 3,988 kg N/år, for at leve op til BAT i forhold til staldsystem.

Der er metodefrihed i forhold til valg af staldtype og miljøteknikker.

⁹ Rammerne for dette BREF-dokument, der vedrørende intensiv fjerkræ- og svineproduktion, er baseret på punkt 6.6 i Bilag 1 i IPPC-direktiv 96/61/EF om *Anlæg til intensiv fjerkræ- eller svineproduktion med mere end a) 40.000 pladser for fjerkræ, b) 2.000 pladser for slagtesvin (over 30 kg) eller c) 750 pladser for søer*.

¹⁰ Teknologibladene er en samling af blade, som Miljøstyrelsen har udarbejdet med vejledende beskrivelser af tekniske løsninger, som kan begrænse forurening fra husdyrproduktion. Teknologibladene er dels opdateringer af gamle "BAT-byggeblade" og dels helt nye.

På ejendommen er valgt et staldsystem med gulv+etager og gødningsbånd. Det oplyst i ansøgningen, at der muges ud via gødningsbåndene mindst 3 gange hver uge. På den baggrund reduceres ammoniakfordampningen fra stalden med 36 %, hvilket fremgår af Miljøstyrelsens Teknologiblad.

Derudover anvendes direkte udkørsel for den del af gødningen, som kommer fra det nye staldanlæg. I praksis betyder det, at gødningen leveres til biogas løbende. Da der dermed ikke sker en opbevaring af gødningen fra det nye anlæg på ejendommen, reduceres ammoniakfordampningen fra gødningslagret.

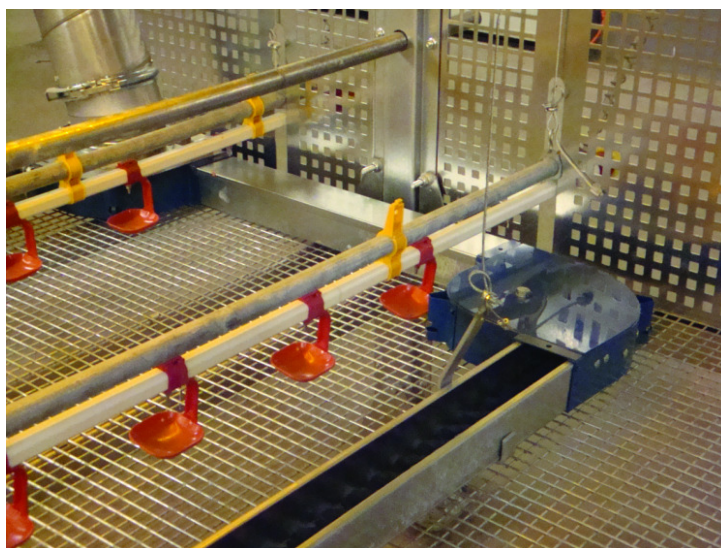
Den faktiske emission fra stald og lager, når disse metoder til begrænsning af ammoniakfordampningen indregnes, er beregnet til 3.970 kg N/år.

Den beregnede ammoniakfordampning er dermed mindre end BAT-kravet. Samlet set vurderer kommunen på den baggrund, at produktionen overholder krav til BAT for ammoniakfordampning.

3.9.2 Fodring

Der anvendes kæde-fodring, som er et system med en rende, hvor der kører en special-kæde i bunden.

Det er den mest anvendte teknik til fodring af fjerkræ i Danmark. Kædefodring med stor hastighed sikre at alle høner får adgang til hele den balancerede foderblanding og dermed sikres ensartet foderforsyning.

Figur 3-6 Kædefodringsanlæg og drikkepipler

3.9.3 Vand- og energiforbrug

Alle anlæg og tekniske installationer renses, vedligeholdes og udskiftes i sådan en grad, at der sikres korrekt brug og effekt.

Vand

Der spares på vandet ved, at der staldene kun vaskes ved holdskift og dyrene får drikkevand via trykregulering nipler i drikkevandsystemet.

Energi

Der anvendes naturlig ventilation, kombineret med mekanisk ventilation.

Det vil sige, om natten når lugerne til udearealet er lukket, fungerer stalden som en undertryk ventileret stald. Ved fuld åbne luger til udeareal er stalden at betragte som en naturlig ventileret stald, da der er store åbninger i hele staldens længde.

Der anvendes LED-lys alle steder det er muligt. I forrum og i servicerum kan det være uhensigtsmæssigt at montere LED lys. Kølerummet bygges med ekstra væg-isolering og der er ingen varmeinstallationer i stalden.

For at holde fokus på forbruget af vand og energi, stilles der vilkår om, at forbruget skal noteres som minimum en gang årligt.

3.9.4 Management og miljøledelse

Alle ansatte introduceres grundigt til deres arbejde, herunder at der overalt på virksomheden skal være rent og ryddeligt.

Der anvendes GLP og HACCP-programmer, som er egenkontrol programmer og daglig registrering af produktion og oplagring af æg. Det sikre at produktionen kan dokumenteres og at evt. afvigelser som kræver ændring i managenet hurtigt kan iværksættes. Desuden sikre HACCP programmet at æggene kan afsættes til markeder som kræver denne standard.

Derudover sikres miljøledelsen via oversigter over miljøforholdene på bedriften, opstillede miljømål og en plan for hvordan målene nås. Udkast vedlagt i bilag M1 og M2

Der er desuden udarbejdet en beredskabsplan, som er synlig for alle, som kommer på i stald og/eller pakkeri. Kort opdateres, når den nye bygning er opført.

Derudover bliver anlægget omfattet af reglerne for IE-brug i den gældende husdyrgodkendelsesbekendtgørelse, som blandt andet omfatter miljøledelse, vedligeholdelsesplan, undervisningsplan mv.